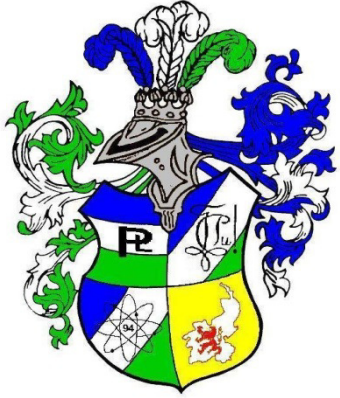

Academia Plutonica

Inleiding tot de geschiedenis van het Europese studentenleven en -tradities

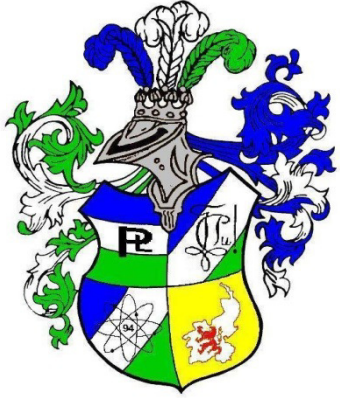
Pee Dirix v. Kosmos
16 februari 2021

Academia Plutonica

Overzicht (1)

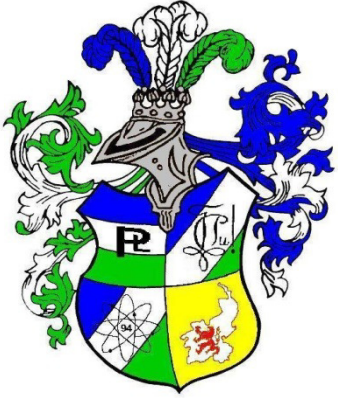
- Oorsprong
  - Middeleeuwen
  - Verlichting
  - Franse Omwenteling
  - Romantiek
  - Scandinavië en Zuid-Europa

Academia Plutonica

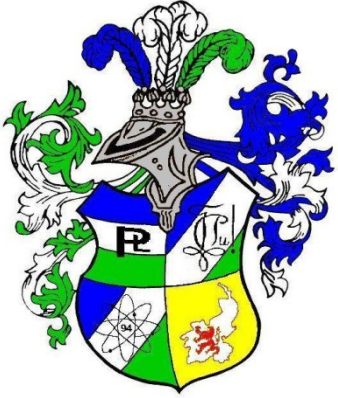
Overzicht (2)

- Oorsprong
  - Zuidelijke Nederlanden
  - Belgisch studentenleven
  - Romantiek en blauwvoeterij
  - De Nieuwe Orde
  - Na de Tweede Wereldoorlog

Inleiding

- Studenten: tot ver in 20e eeuw speciale bevolkingsgroep
- Tot Franse Omwenteling: privileges
- Eigen tradities, inwijdingsrituelen
- Bewaard tot op heden, maar vaak zonder kennis van de oorsprong

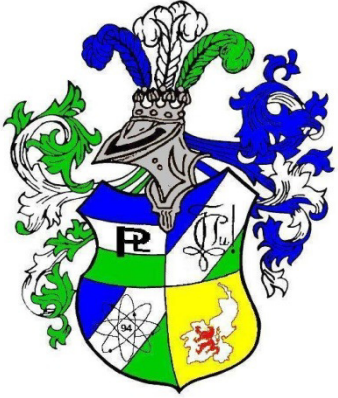
Middeleeuwen (1)

- Eerste universiteiten vanaf 11e eeuw: Bologna, Oxford, Parijs, ...
- Lage Landen: Leuven (1425)
- Vier faculteiten: kunsten, geneeskunde, rechten en godgeleerdheid

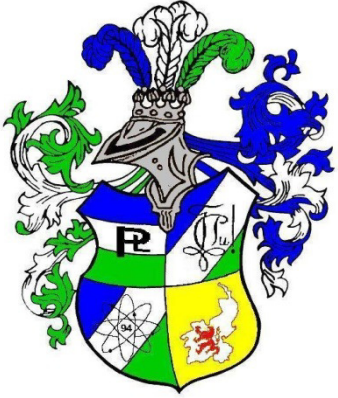
Middeleeuwen (2)

- Basisopleiding: kunsten (*artes*) - baccalaureaatsdiploma
- Vanaf 13-14 jaar, na beëindiging quadrivium (muziek, rekenkunde, meetkunde, sterrenkunde) en trivium (spraakkunst, redenaarskunst, redeneerkunst)

Middeleeuwen (3)

- Vervolmaking: magister- en doctorsgraad
- Geneeskunde
- Beide rechten (Romeins & kerkelijk)
- Godgeleerdheid

Middeleeuwen (4)

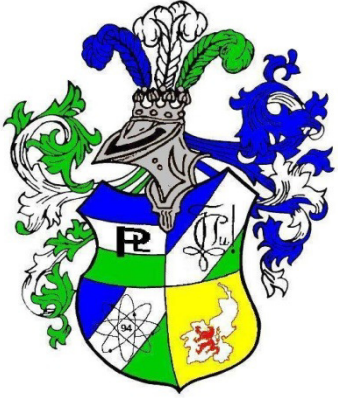
- Universiteit = soeverein
- Eigen wetten, zelfs eigen gevangenis
- Toegelaten wapendracht
- Organisatie als in gilde: gezel (baccalaureus) en meester (magister)
- Omvatte zowel studenten als proffen
- Faculteiten: gekozen decaan

Middeleeuwen (5)

- Regionale indeling: 4 naties (nationes)
- Leuven: Brabantse, Vlaamse, Hollandse en Gallische natie
- Naties werden geleid door gekozen procurator
- Procuratoren kozen rector

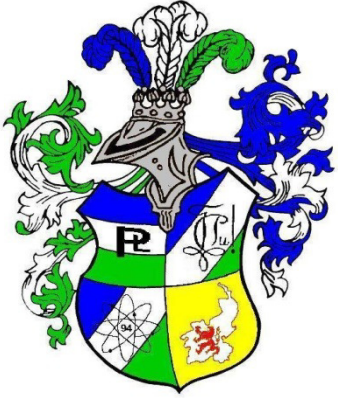
Middeleeuwen (6)

- Voorgescreven kleding: donkere mantel en monnikskap; baret voor professoren
- Rondreizende studenten - vooral 13^e-14^e eeuw: vaganten (goliardi)
- Subcultuur met inwijdings- en drinkrituelen (beiani = schachten)
- Carmina Burana (Orff): *Cantilena potatoria*, delen *Gaudeamus* en *Io Vivat*
- *A, a, a, valete studia* (Leuven)
- Salamander (verwijst naar 4 oerelementen? Lijkt op oud-Germaans plengoffer)

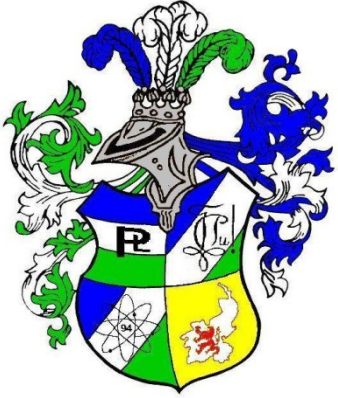
16e-17e eeuw

- Ontstaan nationale staten
- Hervorming en Contrareformatie
- Jezuietencolleges
- Ontstaan *bursae* (-> Burschen) -> peda's
(*bursa* = beurs)
- Ook regionaal: Iers College, Engels College,
Atrechtcollege, ...
- Cfr. Colleges in Oxford, Cambridge,
Durham

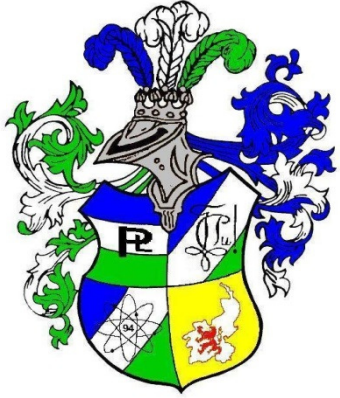
18e eeuw: Verlichting (1)

- Absolutisme -> universiteit onder staatscontrole
- Studenten richten eigen verenigingen op: *Landsmannschaften* (regionaal) -> verboden
- Kleinere Baltische universiteiten: algemene *bursa* of *Burschenschaft*
- Ontgroening = verplicht
- Schachten = *Pennäler* (cfr. *Penne*)

18e eeuw: Verlichting (2)

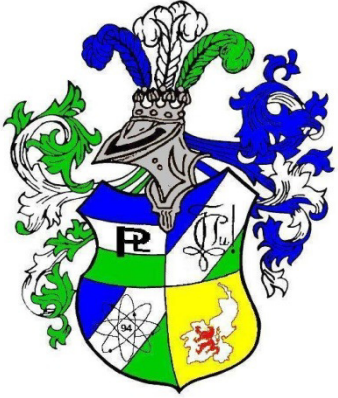
- Georganiseerde duels
- Uniforme kledij in de landskleuren
- Droegen vaak militaire uniformen van hun vader

18e eeuw: Verlichting (3)

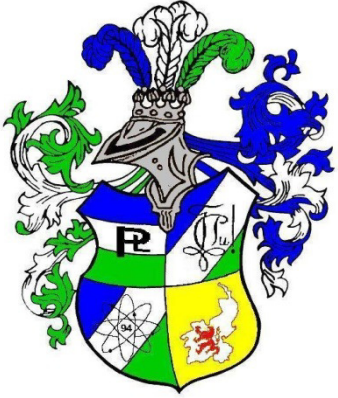
- Studentenorden (2e helft 18e eeuw)
- Principe van de *levensbond*
- Gebaseerd op vrijmetselarij (loges)
- Inwijdingsrituelen
- Invoering monogram (*VCF - Vivant fratres coniuncti*)
- Ordekruisen
- Verboden in 1793 door de Rijksdag

Fransen Omwenteling

- Universiteiten gesloten (1793)
- Oprichting *grandes écoles, écoles centrales* (lycea)
- Bezetting van grote delen van Europa
- Oprichting Keizerlijke Universiteit (1808)
- Geen studentenleven, staatscontrole

Intussen in Duitsland... (1)

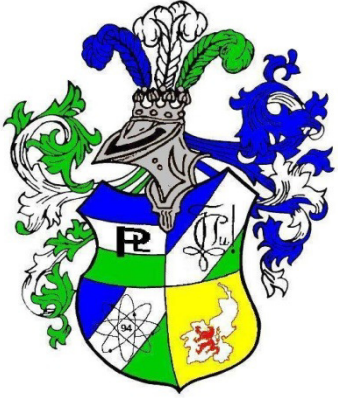
- Grote delen bezet door Frankrijk
- Nieuw model: *humboldtuniversiteit*
- Berlijn (1810) - Wilhelm von Humboldt
- Zelfde faculteiten
- Combinatie van onderwijs en onderzoek
- Werd norm in 19e eeuw

Intussen in Duitsland... (2)

- Nieuwe studentenverenigingen: combinatie studentenorden (reglement, uiterlijke kenmerken, levensbond, geheime symbolen) en Landsmannschaften (eenvormige kleding, Latijnse uitdrukkingen, duels)
- Verschillende namen: *Landsmannschaft, Gesellschaft, Kränzchen, Club*
- Groeiden uit tot o.m. de apolitieke *Corps*

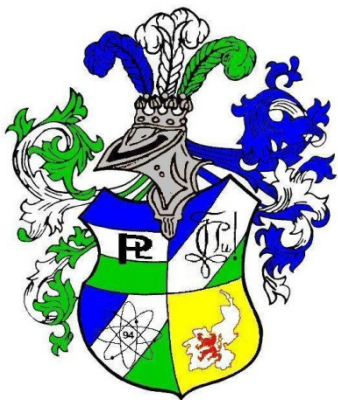
Romantiek (1)

- Opkomst nationalisme
- Ontstaan bij Duitse studenten als tegenreactie op Franse bezetting
- Ook tegen *Kleinstaaterei*
- Pleidooi voor afschaffing regionale verenigingen
- Vervanging door een grote *Burschenschaft*
- *Urburschenschaft* (1815, Jena)

Romantiek (2)

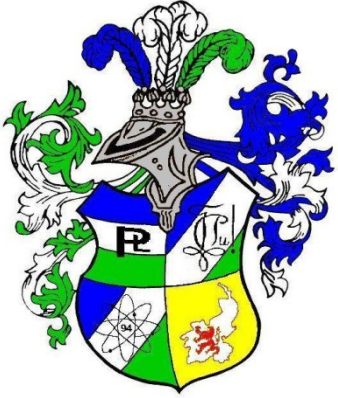
- *Allgemeine Deutsche Burschenschaft (1817)*
- Viel na een tijd uiteen
- Politieke verenigingen: voor democratisering en één Duitse staat
- Motor van Duitse eenmaking
- Kleuren: zwart-rood-geel
- Namen na tijdje meer studentikoze gebruiken (m.i.v. duels) van de *Corps* over

Romantiek (3)

- Ordekruisen rond 1800 vervangen door linten, vaak onder de jas gedragen (wegens verboden)
- Studentenpetten, gemodelleerd op militaire kepi's (oorspr. modeverschijnsel)
- Rond 1820: bierpetje (*Tönnchen*) en *Stürmer*

Romantiek (4)

- Studentenliederen
  - drinkliederen: *Krambambuli* (1745), *Ergo Bibamus* (1813), *Jucheidi* (ca. 1840)
  - vaderlandslievende en romantisch-politieke liederen: *Deutschlandlied*, *Der deutsche Rhein*

Romantiek (5)

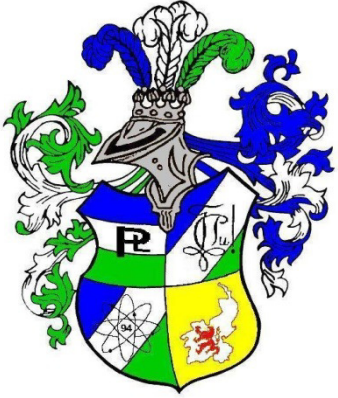
- Protestantse (vanaf 1836) en katholieke studentenclubs (vanaf 1844) (*Verbindungen*)
- Levensbond
- Geen duels
- Principes: *Religio, Patria, Amicitia, Academia/Scientia*

Romantiek (6)

- 1848: verbod opgeheven
- Petten + linten worden openlijk gedragen, ook door oud-leden (*Alte Herren*)
- Ontstaan van diesnatalisvieringen (*Stiftungsfest*)
- Sponsoring door oud-leden: huizen
- Eerste vrouwenclub: 1898, Bonn
- Zipfel en ander couleurmateriaal

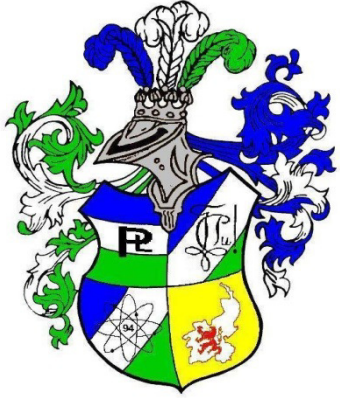

Romantiek (7)

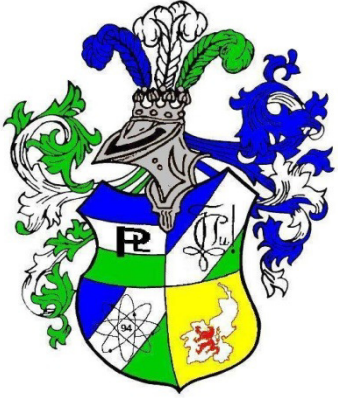
- Studenten = 'heersers der Aarde'
- *Corps* = elitair
- Mythe van de prins-student
- Toneelstuk *Alt Heidelberg*
- Operette *The Student Prince*
- Bruusk einde: de eerste wereldoorlog

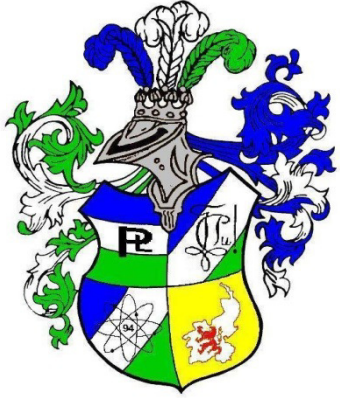
Romantiek (8)

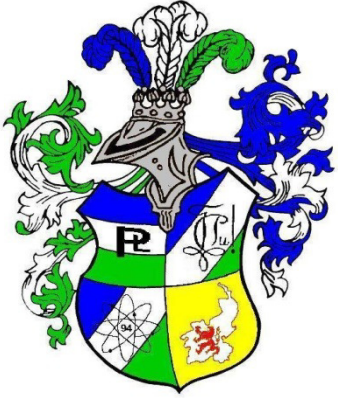
Duitstalige wereld nu

- Nieuwe bloeiperiode tot 1933 (Duitsland)/1938 (Oostenrijk)
- Verboden door nazi's - vele studenten in verzet
- Heropstart na WO II
- Vele types bestaan nog steeds, inclusief duels
- Kleinere aantallen studenten gecorporeerd
- Er zijn ook scholierenclubs in Oostenrijk en Zuid-Tirol
- Traditie overgenomen in Zwitserland, Balticum, en gedeeltelijk ook Midden-/Oost-Europa

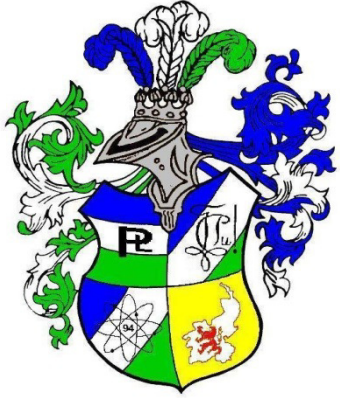
Duitstalige wereld nu

Scandinavië (1)

- Zweden + Finland: geen revolutie, oude structuren (naties) blijven bestaan
- Bestaan nog steeds aan oudere universiteiten: Uppsala, Lund, Helsinki
- Zeer groot, officieel nog altijd regionaal, verplicht lidmaatschap
- Niet verplicht aan nieuwe universiteiten van Linköping en Umeå
- Inspektor, kuratel, förmänner
- Sittning/sits/sitsit

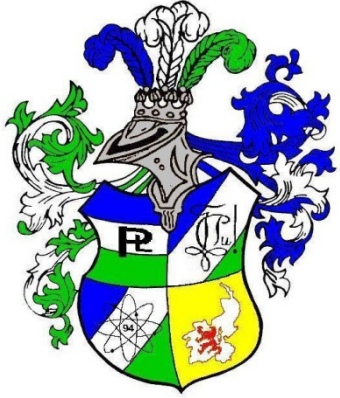

Scandinavië (2)

- Dragen studentenpet en overalls

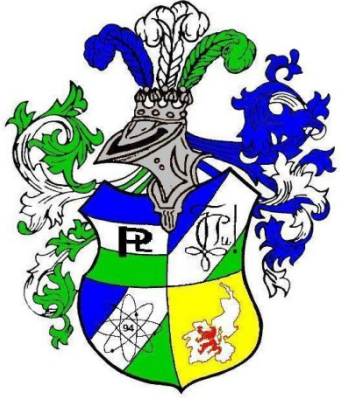
- Vergelijkbare tradities in rest Scandinavië

Romaanse landen (1)

- Goliardische traditie (1888)
  - Frankrijk: faluche
  - Italië: ordes met orsina/feluca - zang/theater/carnaval

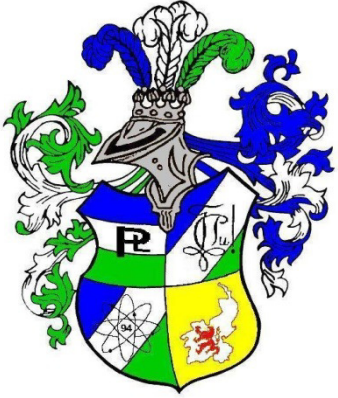

Romaanse landen (2)

- Iberische traditie: tunas
  - Gaat terug tot 14^e eeuw in Salamanca
  - Zang/carnaval

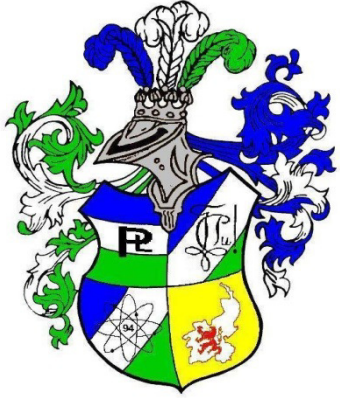

Pauze

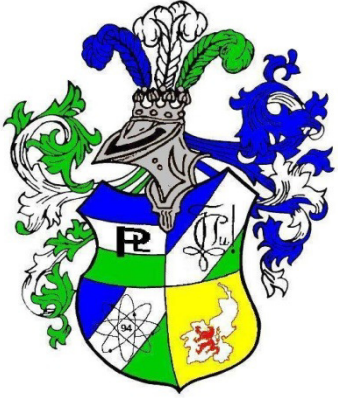
- Plutonica-website
<http://plutonica.be/oorsprong.html>
- Discord-server
<https://discord.gg/M8EAd2ZRDh>
<https://discord.plutonica.be>

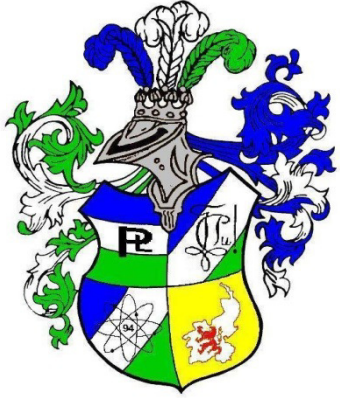
Zuidelijke Nederlanden (1814-1830)

- 3 nieuwe Rijksuniversiteiten (Leuven, Gent en Luik) & 1 Rijksskweekschool in Lier (1817)
- Universiteit: nog steeds in Latijn
- Staatscontrole
- Geen theologische faculteiten, kunsten gesplitst in letteren en wetenschappen
- Nauwelijks studentenleven

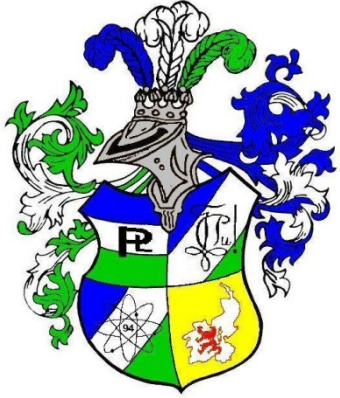
Belgisch studentenleven (1)

- Vrijheid van onderwijs
- Leuven: vervanging rijksuniversiteit door katholieke universiteit (1834-35)
- Vrije Universiteit in Brussel (1834)
- Later ook nog gespecialiseerde instellingen: landbouw- en veeartsenijscholen, koloniale hogeschool, handelshogescholen
- Onderwijstaal: Frans

Belgisch studentenleven (2)

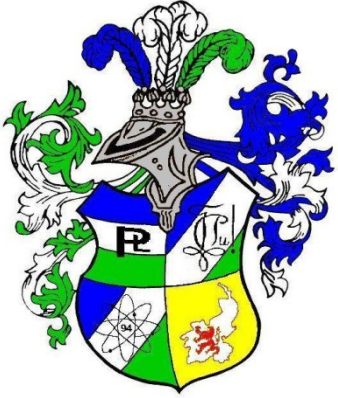
- Oorspronkelijk: upper class, geen specifiek studentenleven
- Enkele studiekringen
- Leuven: *Met Tijd en Vlijt* (1836)
- Gent: *'t Zal Wel Gaan* (1852)
- Brussel: *Schild en Vriend* (1856), nu *Geen Taal, Geen Vrijheid*

Belgisch studentenleven (3)

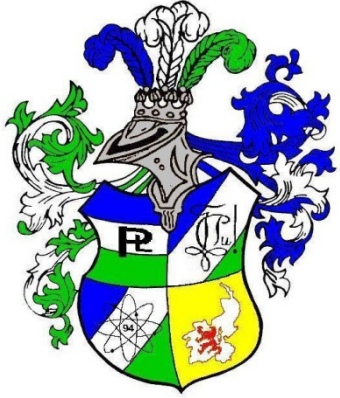
- Faculteitskringen vanaf 1860
- Professoren en studenten
- Geen eigen studententradities
- Vanaf 1878 wel Belgische studentenpet (*klak of penne*)
- Met faculteitskentekens en allerhande pins

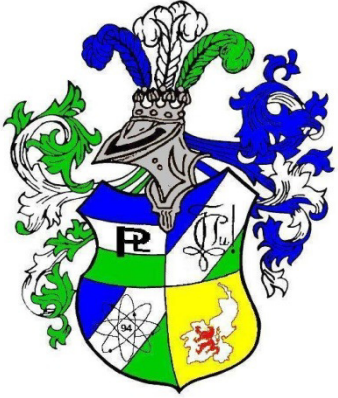
Romantiek en blauwvoeterij (1)

- Eerste democratiseringsgolf (ca. 1870)
- Ongeveer 2000 studenten in Leuven
- Meer Nederlandstaligen
- Albrecht Rodenbach
  - blauwvoeterij
  - Vlaamse knapenschap

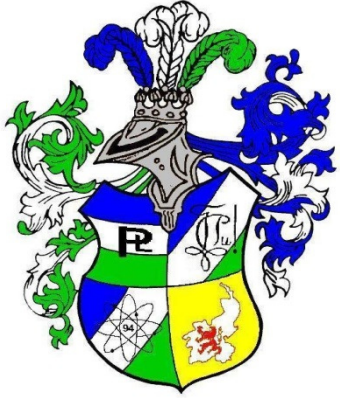
Romantiek en blauwvoeterij (2)

Romantiek en blauwvoeterij (3)

- Ontstaan regionale clubs/gilden en provinciale of gouwgilden (jaren 1870-1880)
- Koepel: *Société générale des étudiants* (1878)
- Tijdschrift *Ons Leven* (1888)

Romantiek en blauwvoeterij (4)

- Katholieke reactie tegen 'boertigheid'
- Nieuw hoofddekseel: *toque/calotte*
  - *Verbreiding naar andere katholieke studenten in bv. Luik, Namen, Gent, Brussel*

- Studentenliederboek van Karel Heynderickx (1898)

Romantiek en blauwvoeterij (5)

- Hoogtepunt: Jef vanden Eynde
- In Leuven van 1899 tot 1908
- 7 jaar hoofdredacteur *Ons Leven*
- Praeses *Vlaamsch Verbond*
- Schreef en vertaalde studentenliederen, bv. *Lindenmeisje*, *Filia Hospitalis*, *Juchheidi*, *Goed besluit*, ...
- Ook *Aan de schachten*, *Krambambouli*, ... dateren uit deze tijd

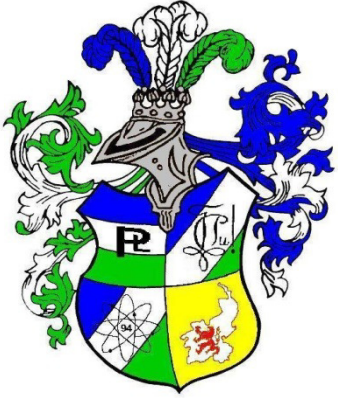
Romantiek en blauwvoeterij (6)

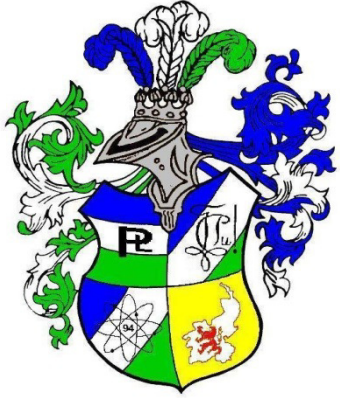
Romantiek en blauwvoeterij (7)

- Betaalde ook voor toneel- en operaoptredens in Leuven
- Vlierbeekfeesten (vanaf 1904)
- Invoering Duitse studentenpet
- Splitsing *Société générale*
- Kerlinga: invoering clubnamen
- KAV Lovania
- Amicitia: het 'Waterkasteel'

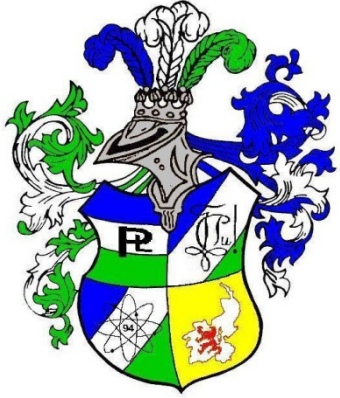
De Nieuwe Orde (1)

- Jaren '20: strijd voor vernederlandsing - *Slag bij Matadi, De wrede moord van Leuven*
- Duitse pet vervangen door flat (1919-1932)
- Vanaf 1921 meisjes in Leuven

De Nieuwe Orde (2)

- Edmond de Goeyse
- Modelclub: *Bezem Lovania Brussel* (1925)
- Reorganisatie: oprichting van het Seniorenkonvent (SK)
- Invoering uniforme regels: *Comment* naar Duits model (1930) -> Clubcodex
- Invoering clubpetjes
- Invoering uniforme kleuren en linten
- Snel overgenomen buiten ULB, latere RUCA en Lier via AVHV: Wikings (Antwerpen), SK Ghendt, THV Mechelen, KSC Brussel

De Nieuwe Orde (3)

De Nieuwe Orde (4)

Na WO II

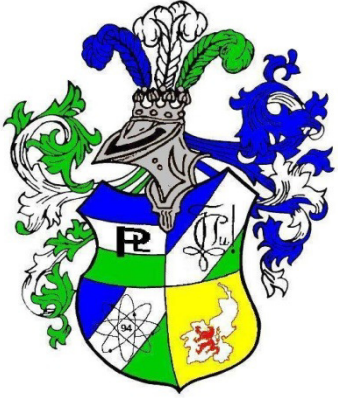
- Democratisering onderwijs
- Leuven Vlaams (1965-1968)
- Student = geen aparte bevolkingsgroep meer
- Steeds meer vrouwen (MSK, 1997)
- Faculteitskringen prominenter
- Corps Flaminea (1989)
- Heroprichting KAV Lovania (1996)
- Burschenschaft Arminia (2000)
- Franstalige traditie: Vla-Vla, Mechelse, Vli-Vli, (KASK)
- Traditionele clubs: Castrum (1991), Plutonica (1993), Caeruleus (2003), ...

Samenvatting (1)

- 3 Belgische tradities
  - Vrijzinnig/ULB: penne ($\pm$ 1870)
  - Franstalig katholiek: calotte (1895)
  - Vlaams katholiek:
studentenpet/clubpetje (1907/1929)

Samenvatting (2)

- Doop/ontgroening: inwijdingsrituelen sinds ontstaan verenigingen
- Linten: rond 1800 - Corps
- Petten: rond 1800 - modegril
- Reglement/Comment: rond 1800 in Duitsland, 1929 Vlaanderen
- Cantus: studenten hebben altijd al gezongen en gedronken

Samenvatting (3)

- Levensbond: einde 18e eeuw
- Regionale clubs: nationes (ME)
- Duels: geofficialiseerd in 18e eeuw
- Hiërarchie: sinds Middeleeuwen

Meer info

- Plutonica-website
<https://plutonica.be/oorsprong.html>
- Discord-server
<https://discord.gg/M8EAd2ZRDh>
<https://discord.plutonica.be>